

KARJERAS ATBALSTS JAUNIEŠIEM BEZDARBNIEKIEM PĀREJĀ NO BEZDARBA UZ NODARBINĀTĪBU PROJEKTĀ „JAUNIEŠU GARANTIJA” PASĀKUMĀ „DARBNĪCAS JAUNIEŠIEM”

Career Support for Unemployed Youth During the Unemployed-to-Employed Transition in the Projects „Youth Guarantee” Activity „Workshops for Youth”

Līga Lizdika

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvija

Abstract. *In a changing economic situation, youth who want to work have problems with choosing the right profession. Youth who do not have education or who have a low qualification have difficulties entering the labor market. The State Employment Agency, in cooperation with the Ministry of Education and Science, local governments, social services, youth organizations, employers, as well as educational institutions, implements the project „Youth Guarantee”. Activity „Workshops for Youth” is one of activity of project „Youth Guarantee”.*

The aim of the research – to establish the results of career support for entry into employment of unemployed youth within the project „Youth Guarantee” after the activity „Workshops for Youth”. Research design – mixed methods study. Data collected via questionnaire and interviews. The results of the youth survey show that after the participation in activity „Workshops for Youth” youth are motivated to continue their education, as well as to start working in one of the profession. Also after participating in activity „Workshops for Youth” youth can to continue training and work in hired labor or as a self-employed person.

Keywords: *career guidance, unemployed youth, workshops for youth.*

Ievads

Introduction

2008. gadā pasauli satricināja finanšu un ekonomiskā krīze, kā rezultātā visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, taupības pasākumu rezultātā, nabadzības riskam tika pakļauts ievērojams iedzīvotāju skaits (Anteniške, Ālere-Fogele, Balga, 2015). Apstākļi, kuri radās krīzes situācijā, smagi ietekmēja darba tirgu un jauniešus. Personām, kuras bija gatavas uzsākt darba gaitas, radās problēmas ar iekļaušanos darba tirgū, rezultātā vairums no viņiem tika izstumti no sociālās un sabiedriskās dzīves (Eiropas komisija, 2014).

Jaunieši, kuriem nav izglītības vai ir iegūta zema kvalifikācija, ar grūtībām nonāk darba tirgū. Gadījumā, ja darbu izdodas atrast, tas ir slikti apmaksāts un drīz tiek pamests. Jāpiebilst, ka jauniešu vidū ir tādas personas, kuras ne mācās,

ne strādā. Augsts bezdarba līmenis negatīvi ietekmē tautsaimniecības izaugsmi un produktivitāti. Galvenokārt, pieredzes trūkums un nepietiekams izglītības līmenis jauniešiem liedz iespēju atrast augsti apmaksātu darbu (Eiropas Revīzijas palāta, 2017).

Nodarbinātības valsts aģentūra, sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju, pašvaldībām, sociālajiem dienestiem, jaunatnes organizācijām, darba devējiem, kā arī mācību iestādēm, īstenoja projekta „Jauniešu garantijas” atbalsta pasākumus. Šī projekta mērķis ir iesaistīt jauniešus bezdarbniekus, vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kvalitatīvos un atbalsta pasākumos, tādējādi sekmējot šo personu pāreju uz nodarbinātību. Viens no projekta „Jauniešu garantijas” atbalsta pasākumiem ir „Darbnīcas jauniešiem” (Nodarbinātības valsts aģentūra, 2017).

Pētījuma mērķis ir noskaidrot karjeras atbalsta rezultātus jauniešu bezdarbnieku nodarbinātības uzsākšanā projekta „Jauniešu garantijas” atbalsta pasākumā „Darbnīcas jauniešiem” un izstrādāt ieteikumus līdzīgu projektu un atbalsta pasākumu īstenotājiem. Pētījumā ir izmantota kvalitatīvo un kvantitatīvo datu ieguves metode.

Karjeras attīstības atbalsts projekta „Jauniešu garantijas” pasākumā „Darbnīcas jauniešiem”

Career support in projects „Youth guarantee” activity „Workshops for youth”

Jauniešu bezdarbs Latvijā, vairāku gadu garumā, ir radījis īpašas bažas. Personas, kuras pēc izglītības pabeigšanas nespēj atrast darbu, var uzskatīt par neefektīvu cilvēkkapitālu. Ekonomiskās izmaksas tiek negatīvi ietekmētas, jo valsts izmaksā arvien vairāk sociālos pabalstus, saņemot aizvien mazāk nodokļu. Zaudējumi no jauniešiem bezdarbniekiem tiek aprēķināti kā zaudētais iekšzemes kopprodukts (Grīņeviča, Rivža, 2017).

Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas ietvaros tika līdzfinansēts Eiropas Sociālā fonda projekts „Jauniešu garantijas”, kas ilga no 2014. gada 2. janvāra līdz 2018. gada 31. decembrim un iekļāva šādus atbalsta pasākumus: „Darbnīcas jauniešiem”, „Pirmā darba pieredze jauniešiem”, „Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai”, „Subsidētās darba vietas jauniešiem bezdarbniekiem” un „Darbam nepieciešamo iemaņu attīstība nevalstiskajā sektorā”.

Projekta „Jauniešu garantijas” mērķis bija sekmēt 19000 jauniešu bezdarbnieku pāreju uz nodarbinātību, īpašu uzmanību akcentējot uz darba tirgus prasībām atbilstošu prasmju un iemaņu paaugstināšanas pasākumiem, kā arī praktiskas pieredzes iegūšanu darbavietā. Minētā projekta atbalsta pasākumos drīkstēja iesaistīties jaunieši vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kuri nemācījās, nestrādāja un bija reģistrēti Nodarbinātības valsts aģentūrā. Jāuzsver, ka projekta gaitā īpaša uzmanība tika pievērsta jauniešiem vecumā no 15 līdz 24 gadiem (Nodarbinātības valsts aģentūra, 2018).

Atbalsta pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” mērķis ir sniegt iespēju dalībniekiem izvēlēties izglītības iestādi no Nodarbinātības valsts aģentūras piedāvātā izglītības programmu un iestāžu saraksta, lai iepazītu trīs profesionālās izglītības programmas. Šī atbalsta pasākuma saturā ietilpst ieskata sniegšana teorijā un praksē, tādējādi sadalot plānoto nodarbību skaitu šādās proporcijās: ne vairāk kā 40% teorijas, ne mazāk kā 60% prakses. Teorētiskajā daļā jaunieši apgūst katrai izvēlētajai profesionālajai izglītības programmai nepieciešamās teorētiskās pamatzināšanas, kā arī iegūst informāciju par turpmākajām praktiskajām nodarbībām. Savukārt, praktiskajā daļā jaunieši paši var veikt vienkāršu darbu izpildi, izvēlētajā profesionālās izglītības programmā. Rezultātā jauniešiem veidojas izpratne par to vai viņi vēlas iepazīto profesionālo izglītības programmu apgūt padziļināti un ar to saistīt savu turpmāko karjeru (LR Finanšu ministrija, 2016).

Laika periodā no 2014. gada līdz 2018. gadam atbalsta pasākumā „Darbnīcas jauniešiem” reģistrētas 2323 dalības. Salīdzinot dalību skaitu citos atbalsta pasākumos, var secināt, ka šo atbalsta pasāku projekta dalībnieki labprāt apmeklē. Piemēram, atbalsta pasākumā „Pirmā darba pieredze jauniešiem” notikušas 506 dalības, „Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai” – 290 dalības. Atbalsta pasākumā „Subsidētās darba vietas jauniešiem bezdarbniekiem” tika piedāvātas 1614 darba vietas.

Jāpievērš uzmanība tam, ka pirms pieņemt galīgo lēmumu un iegūt profesionālo kvalifikāciju kādā no profesijām, atbalsta pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” ietvaros dalībnieks var iepazīt trīs profesijas. Pabeidzot atbalsta pasākumu, jauniešiem ir iespēja kādu no profesijām apgūt padziļināti, vērsties pie Nodarbinātības valsts aģentūras konsultantiem vai apmeklējot kādu no izglītības iestādēm un iegūt profesionālo kvalifikāciju.

2019. gada 21. martā Nodarbinātības valsts aģentūra apkopoja projekta „Jauniešu garantijas” sasniegtos rādītājus. Rezultātu apkopojums atspoguļo, ka četru gadu laikā šī projekta ietvaros atbalstu saņēmuši 20083 jaunieši bezdarbnieki, kas ir par 1083 personām vairāk nekā bija plānots sākumā (Nodarbinātības valsts aģentūra, 2019).

Centrālās statistikas pārvalde ziņo, ka 2018. gada 3. ceturksnī jauniešu bezdarba līmenis bija 11,0%, tas ir par 6,6 procentpunktiem zemāks nekā 2017. gadā. Jauniešu bezdarbnieku skaits, gada laikā, ir samazinājies par 5,6 tūkstošiem. Jāpiebilst, ka 3. ceturksnī, 40,7% no visiem jauniešiem bija ekonomiski aktīvi, savukārt, 59,3% jauniešu bija ekonomiski neaktīvi, tas nozīmē, ka viņi turpināja mācības un darbu nemeklēja (Centrālā statistikas pārvalde, 2018).

Pētījuma rezultāti un analīze *Results and analysis of research*

Projekta „Jauniešu garantijas” atbalsta pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” realizācijas gaitā tika veikts pētījums ar mērķi noskaidrot karjeras atbalsta rezultātus jauniešu bezdarbnieku nodarbinātības uzsākšanā minētajā projektā un izstrādāt ieteikumus līdzīgu projektu un atbalsta pasākumu īstenotājiem.

Pētījumā tika iesaistīti trīsdesmit seši projekta „Jauniešu garantijas” atbalsta pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” dalībnieki no šādām izglītības iestādēm: SIA „Buts” Gulbenē, Valmierā un Balvos, SIA „Mācību un konsultāciju centrs ABC” Limbažos, SIA „Latgales mācību centrs” Rēzeknē.

Katram atbalsta pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” dalībniekam, pirmajā dienā, pirms apmācību uzsākšanas, tika izsniegta viena anketa ar vairāku izvēlu atbildēm. Anketā tika iekļauti desmit jautājumi, ar mērķi, uzzināt, ko katrs jaunietis vēlas saņemt no dalības atbalsta pasākumā „Darbnīcas jauniešiem”. Anketā, katrs dalībnieks, drīkstēja atzīmēt vienu, viņaprāt, galveno atbildi.

Tāpat kā pirmajā apmācību dienā, arī pēdējā – katram dalībniekam tika izsniegta viena anketa ar vairāku izvēlu atbildēm. Anketā tika iekļauti 8 jautājumi, ar mērķi, uzzināt, ko katrs jaunietis ir ieguvis „Darbnīcas jauniešiem” dalības laikā un to, kādi ir viņa turpmākie plāni. Tāpat kā iepriekš, katrs jaunietis, aizpildot anketu, drīkstēja atzīmēt vienu atbildi. Saņemot no pētījumā iesaistītajiem jauniešiem anketas un tās izanalizējot, varēja iegūt vispārējo informāciju par atbalsta pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” dalībniekiem.

1. tabula. **Pētāmās izlases sociāli demogrāfiskie dati** (Autores veidota tabula)
Table 1 Socio-demographic data of research selection (Table created by the author)

Dalībnieku sociāli demogrāfiskie raksturojumi	Dalībnieku procentuālais sastāvs, atbilstoši demogrāfiskajiem raksturojumiem
Jaunieši	22%
Jaunietes	78%
Pilsētas iedzīvotāji	67%
Novadu iedzīvotāji	33%
Dalībnieku vecums (17 – 20 gadi)	33%
Dalībnieku vecums (21 – 24 gadi)	67%
Pamatzglītība	47%
Vidējā izglītība	42%
Vidējā profesionālā izglītība	11%
Bez darba pieredzes	47%
Darba pieredze no 2 līdz 12 mēnešiem	28%
Darba pieredze līdz 2 gadiem	11%
Darba pieredze ilgāk par 2 gadiem	14%

n=36

Divdesmit pieci no trīsdesmit sešiem atbalsta pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” dalībniekiem, kas sastāda 69%, atzina, ka atbalstu darba meklējumos viņiem ir snieguši Nodarbinātības valsts aģentūras konsultanti. Trīsdesmit divas personas jeb 89% anketā norādīja, ka Nodarbinātības valsts aģentūras konsultanti ir bijis galvenais informācijas avots no kura dalībnieki uzzinājuši par atbalsta pasākumu „Darbnīcas jauniešiem”. Izanalizējot dalībnieku sniegtās atbildes, var secināt, ka galvenokārt jaunieši iesaistījušies tieši šajā atbalsta pasākumā, jo īsā laika periodā ir iespējams gan teorētiski, gan praktiski iepazīt vairāk nekā vienu profesiju.

Astoņpadsmit jeb 50% „Darbnīcas jauniešiem” dalībnieki nedomā, ka darbu atradīs uzreiz pēc šī atbalsta pasākuma., bet viņi cer uz šādu iespēju tuvāko sešu mēnešu laikā. Divpadsmit personas jeb 33% uzskata, ka ir pilnīgi reāli atrast darbu uzreiz pēc šī atbalsta pasākuma beigām. Trīs personas jeb 8% cer, ka pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” laikā sevi pierādīs un tiks pamanīti, kā rezultātā viņiem tiks izteikts darba piedāvājums. Divi dalībnieki jeb 5% domā, ka darbu atrast neizdosies pēc pasākuma beigām, taču pieļauj, ka viņiem varētu pavērties jaunas iespējas. Tikai viens dalībnieks no trīsdesmit sešiem ir negatīvi noskaņots un domā, ka darbu pēc atbalsta pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” beigām atrast būs pilnīgi nereāli.

Apmācību beigās, „Darbnīcas jauniešiem” dalībnieki atzina, ka šī atbalsta pasākuma gaitā ieguva to, ko vēlējās un ar dalību tajā bija apmierināti. Astoņpadsmit dalībnieki jeb 50% norādīja, ka mēģinās atrast darbu, balstoties uz programmā iegūtajām prasmēm un zināšanām. Pozitīvi ir tas, ka divpadsmit jaunieši jeb 33% pēc iesaistes atbalsta pasākumā „Darbnīcas jauniešiem”, plāno uzsākt mācības, lai turpinātu izglītoties vienā no profesijām, ko iepazīna šī pasākuma laikā. Savukārt seši jaunieši jeb 17% norādīja, ka mēģinās iesaistīties vēl kādā Nodarbinātības valsts aģentūras projektā vai atbalsta pasākumā.

Pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” dalībnieki anketā norādīja, ka ir apmierināti ar atbalsta pasākuma ilgumu, kas ir sešas nedēļas jeb 30 darba dienas. Tāpat jaunieši bija apmierināti ar to, ka praktiskās apmācības norisinājās tajā pašā izglītības iestādē, kur teorētiskās apmācības. Jaunieši gan norādīja, ka arī citās organizācijās ir iespējams iziet praksi. Kā trūkumu jaunieši minēja to, ka pārsvarā praktikantiem organizācijas darbinieki mēdzot uzdot ar prakses uzdevumiem nesaistītus darbus.

Sekundārā datu analīze tika veikta izmantojot datu SPSS pakotni. Analīzei ar SPSS pakotni tika izvēlēti divi aptaujas jautājumi, kas atkārtojās gan aptaujas sākumā, gan beigās. Iegūto aptaujas rezultātu analīzei tika izmantots Kolmogorova-Smirnova λ kritērijs. Kolmogorova-Smirnova λ kritēriju izmanto, pārbaudot hipotēzi par divu empīrisku sadalījumu atšķirības statistisko nozīmīgumu. Metodes priekšrocība saistīta ar to, ka nav nepieciešams izmantot kritisko vērtību tabulas. – detalizētu metodes aprakstu parasti sniedz bakalaura,

maģistra vai promocijas darbā. Manuāli izrēķinātais Kolmogorova-Smirnova λ kritērijs ir 0,55, SPSS dod 0,464 (<1.36). SPSS dod 0,693 (<1.36). Tādējādi arī var secināt, ka aptaujas rezultāti ir objektīvi.

Lai pilnībā īstenotu darba mērķi, arī iesaistīto izglītības iestāžu vadītāji tika aicināti sniegt savu viedokli par atbalsta pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” norisi un dalībniekiem. Jāpiebilst, ka viedokļi tika uzklauti ne tikai par šajā pētījumā iesaistītajiem jauniešiem, bet arī par atbalsta pasākumā „Darbnīcas jauniešiem” kopumā. Interviju gaitā tika secināts, ka par projektu „Jauniešu garantijas”, tajā skaitā, atbalsta pasākumu „Darbnīcas jauniešiem” visnegatīvāk izteicās viena no izglītības iestāžu vadītājām. Rezultātā, tika pieņemts lēmums izstrādāt anketu ar atvērtiem jautājumiem, kas paredzēta tieši šīs izglītības iestādes atbalsta pasākuma jauniešiem, lai sīkāk izzinātu viņu viedokli par projektu „Jauniešu garantijas” un atbalsta pasākumu „Darbnīcas jauniešiem”.

Tāpat tika uzmeklēta kādreizējā atbalsta pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” dalībiece. Jauniete intervijas laikā atklāja, kā apmācību laikā izdevās saņemt darba piedāvājumu profesijā, kuru viņa izvēlējās apgūt. Atbalsta pasākuma absolvente intervijas laikā iesaka jauniešiem iesaistīties tādā atbalsta pasākumā kā „Darbnīcas jauniešiem” un nebaidīties no izaicinājumiem, bet gan tos pieņemt.

Pētījums tika īstenots laika periodā no 2018. gada 1. februāra līdz 2018. gada 1. decembrim. Pētījuma bāze sastāv no 36 Eiropas sociālā fonda projekta „Jauniešu garantijas” atbalsta pasākuma „Darbnīcas jauniešiem” dalībniekiem, 4 mācību centru vadītājiem un 1 atbalsta pasākuma absolventes. Kopumā tika iesaistītas 6 izglītības iestādes, katra no savas Latvijas pilsētas (no dažādam Latvijas pilsētām).

Tikai pilnībā apkopojot un izanalizējot visu pētījumā iesaistīto dalībnieku sniegtās atbildes bija iespējams izdarīt secinājumus un īstenot pētījuma mērķi – noskaidrot karjeras atbalsta rezultātus jauniešu bezdarbnieku nodarbinātības uzsākšanā projekta “Jauniešu garantijas” atbalsta pasākumā „Darbnīcas jauniešiem” un izstrādāt ieteikumus līdzīgu projektu un atbalsta pasākumu īstenotājiem.

Secinājumi

Conclusions

1. Jauniešu anketēšanas rezultāti liecina, ka jaunieši informāciju un atbalstu galvenokārt saņem no NVA konsultantiem.
2. Apkopojot izglītības iestāžu vadītāju sniegtās atbildes intervijas laikā secināms, ka jaunieši atbalsta pasākumā, sešu nedēļu laikā neapgūst prasmes profesionālā līmenī, kas nedod viņiem iespēju darboties kā speciālistiem noteiktā amatā.

3. Jauniešu anketēšanas rezultāti liecina, ka pēc dalības atbalsta pasākumā jauniešiem rodas motivācija turpināt izglītoties, kā arī uzsākt darba gaitas kādā no iepazītajām profesijām.
4. Apkopojot izglītības iestāžu vadītāju un atbalsta pasākuma absolventes sniegtās atbildes intervijas laikā secināms, ka apmācību laikā iegūtās iemaņas ir pietiekošas, lai pēc atbalsta pasākuma dalībnieks var izpildīt algotu darbu vai strādāt kā pašnodarbināta persona.

Ieteikumi līdzīgu projektu un atbalsta pasākumu īstenotājiem ***Recommendations for similar projects and activities***

Pamatojoties uz veiktā pētījuma rezultātiem, atbalsta pasākumā tika konstatēti būtiski trūkumi, kā rezultātā ir izstrādāti ieteikumi:

1. Pirms līdzīgu projektu vai atbalsta pasākumu realizācijas, saskaņot izstrādāto nodarbību plānu ar faktiskajiem projekta veicējiem.
2. Projekta vai atbalsta pasākuma laikā nodrošināt psiholoģisku atbalstu jauniešiem bezdarbniekiem, kuru varētu sniegt psihologs vai karjeras konsultants.
3. Veikt vismaz sešu mēnešu ilgā laika posmā, jaunieša (absolventa) monitorēšanu pēc projekta vai atbalsta pasākuma.
4. Sniegt plašāku informāciju jauniešiem par Nodarbinātības valsts aģentūrā notiekošajiem projektiem un atbalsta pasākumiem.

Summary

The research topic – Career support for unemployed youth during the unemployed-to-employed transition in the project's „Youth Guarantee” activity „Workshops for Youth”.

The research problem – in a changing economic situation, youth who want to work have problems with choosing the right profession. Youth who do not have education or who have a low qualification have difficulties entering the labor market.

The aim of the research – to establish the results of career support for entry into employment of unemployed youth within the project „Youth Guarantee” after the activity „Workshops for Youth.”

Objectives:

1. Select and analyse reference sources on the studied issue.
2. Identify the methods applied in youth career support.
3. Carry out a research on career support process in achievement of the objectives of the project's “Youth Guarantee” activity “Workshops for Youth”.
4. Develop proposals for the improvement of career support for work with unemployed youth based on the research results.

In order to achieve the set objectives, the following methods were applied:

1. Theoretical – literature selection, study and analysis.
2. Data acquisition – interview, survey.
3. Data analysis – descriptive statistics, the criterion of Kolmogorov-Smirnov λ .

According to the results of the research carried out in the research, the results of the career guidance for starting the employment of youth unemployed in the project „Youth Guarantee” project „Workshops for Youth” and recommendations for the implementation of similar projects and support measures have been clarified.

Literatūra References

- Centrālā statistikas pārvalde (2018). *Brīvo darbvietu skaits*. Pieejams <https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/socialie-procesi/darbvietas/meklet-tema/2451-aizņemtas-un-brivas-darbvietas-2018-gada>
- Griņeviča, L., & Rivža, B. (2017). *Economic costs of youth unemployment in Latvia*. Pieejams <http://web.b.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=4&sid=53af1495-2731-4e9d-9e0c-bb688f052e14%40sessionmgr104&bdata=JnNpdGU9ZW9vc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=127038654&db=a9h>
- LR Finanšu ministrija (2016). *Nodarbinātības valsts aģentūras reģistrēto bezdarbnieku profilēšanas metodes ietekmes uz bezdarbnieku darbā iekārtošanos izvērtējums*. Pieejams https://m.esfondi.lv/upload/Petijumi_un_izvertejumi/izvertejuma_zinojums.pdf
- Nodarbinātības valsts aģentūra (2018). *Darbnīcas jauniešiem*. Pieejams <http://www.nva.gov.lv/index.php?cid=1&mid=548&txt=4624>
- Nodarbinātības valsts aģentūra (2019). *Projekta „Jauniešu garantijas” Nr. 7.2.1.1/15/I/001 kopsavilkums*. Pieejams <http://www.nva.gov.lv/index.php?cid=2&mid=511&txt=4159>
- SIA „Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija” (2017). *Jaunatnes politikas analītisks pārskats*. Pieejams https://www.izm.gov.lv/images/jaunatne/IZM_Jaunatnes-politikas-analitisks_parskats_2017.pdf